

הקול היהודי

אחרי שהישראלים הלכו השנה פעמיים לקלפי, גם בקהילות היהודיות בעולם יוצאים להצביע. ימין מול שמאל, אורתודוקסים מול רפורמים, השינויים במכה הפוליטית יקבלו ביטוי בהצבעה על הרכב הקונגרס הציוני העולמי

הסוכנות היהודית לארץ-ישראל   ההסתדרות הציונית העולמית

להצביע. העניין הוא, צריך לומר, שאת רוב יהודי העולם הסוגיה הזו לא ממש מעסיקה.

הכיפה המפוצלת

הנה תמונת המצב הפוליטית הנוכחית במוסדות הלאומיים: מפלגת הליכוד מחזיקה בראשות קרן היסוד (סאם גרונדוורג) ובראשות המחלקה לישראל ולמאבק באנטישמיות בהסתדרות הציונית (יעקב גגואל, יו"ר הליכוד העולמי); סיעת העבודה-רפורמים מחזיקה בראשות קק"ל (רני עטר), בראשות מחלקת תפוצות בהסתדרות הציונית (גוסטי יהושע ברודמן) ובראשות מחלקת היגוד (סילבי חוסקוביץ); איש מרצ, דרוד מורג, עומד בראש המחלקה למפעלים ציוניים; המזרחי-העולמי-הבית-היהודי מחזיקה בתיק יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית (אברהם דוברבני), החטיבה להתיישבות (גאל גרינוולד) והמערך לשירותים רוחניים בתפוצות (הרב יחיאל וסרמן); ואילו ישראל ביתנו עומדת בראש המחלקה לעידוד עלייה (מרינה רונברג-קוריטני).

נציגי יש עתיד נמנעו במשך זמן רב מלהצטרף להסכם הקואליציוני בין הסיעות השונות במוסדות הלאומיים – זה שעל פיו מחולקת העוגה ביניהן – וזאת מתוך עמדה עקרונית של היו"ר יאיר לפיד שלפיה תם זמנם של המוסדות הלאומיים ויש לסגור אותם. לפני כמה חודשים חל שינוי בעמדה הזו, כאשר המפלגה דחפה את מינויה של ח"כ לשעבר ר"ד עליזה לביא ליו"ר מוזיאון הר הצל, הפועל בחסות ההסתדרות הציונית העולמית. עוד מונה בהשפעת יש עתיד איש התנועה הקונסרבטיבית דיוויד בריקסטון, לסגן יו"ר הסוכנות היהודית.

בראש הסוכנות היהודית עומד יצחק הרצוג, יו"ר מפלגת העבודה לשעבר, אשר החליף את נתן שרנסקי שישב על המשבצת של הליכוד. בעבודה אומרים שהרצוג

נקבעים בהתאם למספר הנציגים של כל סיעה בקונגרס הציוני העולמי.

בקונגרס רשאים להתמודד ארגונים ציוניים עולמיים שלהם סניפים בחמש מדינות לפחות. בעבר היו אלה בעיקר אותן תנועות או מפלגות שפעלו במקביל בתפוצות ובישראל; כך, המזרחי העולמי פעלה עם המפר"ל, ואילו תנועת בית"ד עם הליכוד. כיום לא לכל מפלגה פוליטית בישראל יש בני ברית טבעיים בעולם היהודי, וכך אנו מוצאים את סיעת 'יש עתיד' (שטרם עודכנה במוסדות הציוניים לכחול-לבן) משתפת פעולה עם הזרם הקונסרבטיבי, ואילו מפלגת העבודה צועדת יד ביד עם נציגי התנועה הרפורמית רבת ההשפעה בארה"ב.

החלוקה בין צירי הקונגרס היא כדלקמן: לישראל 190 צירים (38 אחוזים), ליהדות ארה"ב 145 צירים (29 אחוזים), וליתר יהדות העולם 165 צירים (33 אחוזים). 220 נציגים נוספים מתמנים לפי מפתח קבוע מראש של קהילות, מוסדות וארגונים יהודיים. הצירים מישראל נבחרים בהתאם לתוצאות הבחירות לכנסת, כאשר רוב המפלגות בישראל משגרות לקונגרס נציגים זוטרים. המפלגות הערביות אינן מיוצגות מטבע הדברים בקונגרס הציוני, ועד לפני כעשור זה היה המצב גם בקרב המפלגות החרדיות. בראשית 2010 נפל דבר, כאשר מפלגת ש"ס בחרה להצטרף ולהיות מיוצגת בהסתדרות הציונית.

כאמור, במהלך השנה הקרובה ייערכו ברחבי העולם היהודי בחירות לקונגרס הציוני. הזירה המשמעותית ביותר היא ארה"ב, שבה תתקיים ההצבעה באמצעות האינטרנט ואפשר יהיה לעשות זאת במשך החודשים ינואר ופברואר. בחודשים האחרונים, הגופים השונים מנסים לשכנע יהודים ברחבי ארה"ב להירשם לאתר התנועה הציונית האמריקנית (AZM), כדי שיוכלו

בית המוסדות
הלאומיים
בירושלים
צילום: יונתן זינדל,
פלאש 90

צביקה קליין

כנס חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית שהתקיים השבוע בירושלים היה קדחתני מהרגיל: בין הישיבות והמפגשים נצפו רבים ממשתתפיו, נציגים ישראלים ובכירים ביהדות העולם, מרבים להסתדר בשיחות מסדרון, בניסיון לתכנן את מהלכיהם הנאים ולקדם את סדר יומם במוסדות הלאומיים. בעוד כשנה יתכנסו בירושלים 525 צירים מהארץ ומהעולם לרגל הקונגרס הציוני העולמי, המתקיים אחת לארבע שנים. בעוד והותם של הנציגים מישראל נקבעת בהתאם ליחסי הכוחות בכנסת, הצירים מהעולם נבחרים בהצבעה שכל חבר בקהילה יהודית רשאי להשתתף בה, בהרשמה מראש. הבחירות הללו יתקיימו ברחבי העולם היהודי במהלך השנה הקרובה.

112 שנה לאחר הקונגרס הראשון בבזל, שבו הוקמה התנועה הציונית בראשות הרצל, הנושאים שעל הפרק שונים בתכלית. את הדיונים הגורליים סביב הקמת בית לאומי לעם היהודי מחליפות כעת שאלות של תיקים, מינויים, כוח מפלגתי ומי בראש. עם זאת, צריך לומר, השאלות הפרסונליות מגלמות במידה רבה גם ויכוחים ערכיים ואידיאולוגיים: ימין מול שמאל, אורתודוקסים מול רפורמים וכדומה.

הקונגרס הציוני, המוסד העליון של ההסתדרות הציונית, משמש למעשה מעין פרלמנט יהודי בינלאומי. הוא מורכב מנציגי מפלגות ישראליות ותנועות וארגונים יהודיים, המתחרים ביניהם על כוח והשפעה במה שמכונה "המוסדות הלאומיים". הללו כוללים בין היתר את הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית העולמית, קרן היסוד והקרן הקיימת לישראל. יחסי הכוחות והתפקידים במוסדות הללו

נבחר לתפקיד כמינוי מקצועי שלא מטעם המפלגה, ואילו בליכוד סכודים שמגיע להם תיק נוסף במקום זה שאיבדו עם לכתו של שדנסקי. בימי קונגרס הקודם היו למפלגת העבודה עשרות חברי כנסת וממילא כוח רב גם במוסדות הלאומיים, אך כעת יש למפלגה ח"כים בודדים. יש עתיד, שהפכה לחולל-לבן, היא כעת המפלגה הגדולה ביותר, אך אין לה עדיין פרטנר לשותפות ביהדות העולם. ההערכה היא שהם יחברו לתנועה הקונסרבטיבית, שכן ללפיד קשר טוב עם ראשיה.

בכחול-לבן קיימו לאחרונה ישיבת היערכות ראשונה לקראת הבחירות, ומי שמרכז את הנושא מטעמם הוא גיל סגל, מנכ"ל יש עתיד. במפלגה שואפים להיות חלק מגוש המפלגות המרכזי שבידי הכוח לבחור את התיקים המשמעותיים, ולוטשים עיניים ללשכת יו"ד קק"ל – הגוף העשיר ביותר במנגנון. יש להניח שבמפלגה יימצאו ח"כים שישמחו להתפטר מהכנסת לטובת תפקיד יו"ד קק"ל, הנהנה מתנאים הדומים לזה של ראש ממשלה.

גם כוחה של הבית היהודי, מפלגה שהתפצלה, עומד להצטמצם. לפני כמה שנים הפכה גם 'תקומה' לסיעה בקונגרס, בשם 'לביא עולמי'. בפני הבית היהודי-המזרחי ניצב אתגר נוסף: מספר הגופים האורתודוקסיים המתמודדים גדול מאי-פעם. אם בקונגרסים הקודמים מיקרו במזרחי את הקמפיין האמריקני ב'קול האורתודוקסי', בשיתוף פעולה עם גופים כמו התאחדות האורתודוקסים (OU) והישיבה יוניברסיטי, כעת הם ניצבים בפני תחרות משמעותית.

גאל גרינוולד, יו"ד החטיבה להתיישבות מטעם המזרחי ויו"ד מטה הבחירות של הארגון, מודע לאתגר. "כמו שבארץ הבית היהודי נפגע מריבי המפלגות, כך גם בארה"ב", הוא מספר. "אנחנו מתחרים כעת על קולות מול 'לביא עולמי', מול סיעה של הרב פסח לרנר העומד בראש ארגון 'ישראל הצעיר', ומול סיעה נוספת של אורתודוקסים פתוחים בהנהלת אנשי של הרב אבי וייס מדיברדייל. תוסף לכך גם את ש"ס העולמית ואת הליכוד שפונה גם הוא לאורתודוקסים, ואין ספק שיותר קשה לנו הפעם. אנחנו עובדים קשה, מחודדים את המסרים ומדגישים את הפעילות של המזרחי בארה"ב, שהתרחבה בשנים האחרונות. יש כאן גם מאבק אידיאולוגי מול הזרמים האחרים על צבינה של מדינת ישראל, על ערכים ועל חינוך". גרינוולד מנהל את הקמפיין יחד עם הרב דודן פריץ, מנכ"ל המזרחי, והרב יחיאל וסרמן הממונה על המו"מ הקואליציוני.

הרב פסח לרנר נחשב הסמן החדר"לי של האורתודוקסיה המודרנית בארה"ב. בשנים האחרונות הוא עומד בראש התאחדות של ארגונים ומנהיגים בשם 'עם אחד', הנאבקה בתנועות הרפורמיות והקונסרבטיביות בישראל. בין היתר הם התנגדו למתווה הכותל. "הוא בעצם טוען אני יכול להביא ציבור אורתודוקסי שלא יצביע למזרחי", מנתח גרינוולד. "הוא עובד קשה, ואם הוא יצליח לחזק את האגף הימני מסודתי במוסדות הלאומיים – זו בשורה חיובית".

בעיני גרינוולד, לא סביר שמפלגת העבודה תזכה שוב בשני תיקים גדולים, קק"ל והסוכנות היהודית. "כרגע דני עטר ובח"י הרצוג מחזיקים בתיקים הגדולים ביותר, כשהמעמד הפוליטי שלהם קטן. בלי לדעת מי יהיה ראש ממשלה או אם יהיו בחירות נוספות, אי אפשר להעריך באמת מי ירכיב את הקואליציה הבאה בקונגרס. בנוסף, כולם מחכים לשמוע מה יש לכחול-לבן לומר, מה הם רוצים ולאן הם שואפים". בקונגרס הקודם היו גורמים רבים שהתאמצו למנוע את העברת ראשות קק"ל לידי מפלגת העבודה – גם לנוכח השותפים שלהם, הרפורמים. או אנשי העבודה גברו במאבק הזה, הפעם זה לא צפוי לקרות.

דמוקרטים מאז ומעולם

"היהודי האמריקני הממוצע שמע מן הסתם על הרצל, אבל המוסדות הלאומיים לא ממש נמצאים על הרדאר שלו", מודה הרב הרפורמי ג'וש וינברג, מנכ"ל 'ארצה', הזרוע הציונית של התנועה הרפורמית בצפון-אמריקה, בתשובה לשאלתי כיצד גורמים לתכרי הקהילות הרפורמיות בחו"ל להתעניין בהצבעה לקונגרס הציוני. ובכל זאת, הוא לא אומר נואש. לדבריו, "זו ההזדמנות הדמוקרטית היחידה של היהודים הרפורמים להשפיע על מדינת ישראל ועל החברה הישראלית. כשאתה מסביר את העניין הזה, זה בהחלט עשוי לעניין אנשים".

עמיתתו לאה מולשטיין, יו"ד 'ארצנו', הזרוע הציונית של התנועה הרפורמית העולמית, מוסיפה: "כיהודים רפורמים אנחנו שואפים לראות בישראל פלורליזם וערכים יהודיים פרוגרסיביים, ולהראות שיהודים פרוגרסיבים ברחבי העולם מחוברים לישראל. שלא נרגיש בישראל כמו אזרחים מדרגה שנייה".

בבחירות האחרונות שנערכו בארה"ב לקונגרס הציוני הצליחו ב'ארצה' להביא 40 אחוז מהמצביעים, המספר הגדול ביותר בין הסיעות. "אנחנו רוצים לקבל הפעם יותר קולות", אומר וינברג. "חשוב לנו להבהיר לעולם, ובמיוחד לישראל, שהתנועה הרפורמית היא ציונית, ושאיננו לה מאוד ממה שקורה בישראל. הפוליטיקה היא בעיניי כלי ליישם את הערכים שלנו: שוויון דתי, פלורליזם, סובלנות לאחר, מדינה יהודית ודמוקרטית. התנועה הציונית שאפה שהמדינה היהודית תהיה חברת מופת, ולצדדי אנחנו רחוקים מזה".

האם אתם מתכוונים להמשיך בבית עם מפלגות העבודה ומרצ, או בשמן הנוכחי המחנה הדמוקרטי? "המצב השתנה, ואנחנו מודעים לכך שכוחן של המפלגות הללו נחלש. זה רק אומר נצטרך להצליח יותר בעולם".

רוב הפעילות של המוסדות הציוניים הוא ברחבי העולם ולא בישראל פנימה. גם קק"ל שפועלת בישראל, לא בדיוק עוסקת בנושאי דת ומדינה ובחיי היומיום של ישראלים. כיצד לדעתכם הקונגרס הציוני עשוי להשפיע על החברה הישראלית? מולשטיין: "אני חושבת שאפשר לעשות שינוי דרך המוסדות. יו"ד כחול-לבן בני גנץ אמר בנאמו השבוע בחבר הנאמנים שכראש ממשלה הוא מתכוון לקדם את מתווה הכותל. אני בטוחה אגב שהוא לא מתכוון להתפלל ברחבה השחיתות. הכוח של המוסדות האלה הוא שבהם אנחנו שווים. אין לנו מפלגה כאן בישראל, אז דרך המוסדות אפשר לחוץ על החברה ועל המדינה בנושאים שחשובים לנו. כשאנחנו יושבים בהסתדרות הציונית אנחנו שווים, ואפילו עם כוח אלקטורלי גדול".

בכחול-לבן לוטשים עיניים

ללשכת יו"ד קק"ל, הגוף העשיר

ביותר במנגנון. יש להניח

שימצאו ח"כים שישמחו

להתפטר לטובת תפקיד שתנאו

דומים לזה של ראש ממשלה

אתם שואפים להגיע לראשות קק"ל?

"תמיד רצינו את ראשות קק"ל, מכיוון שאנחנו מאמינים שהנכסים של קק"ל הם הנכסים של העם היהודי כולו וכל העם היהודי צריך ליהנות מהם. אנחנו לא נאיביים, הרי זה הגוף עם התקציב הגדול ביותר במוסדות הלאומיים. בבחירות הקרובות נהיה חזקים מספיק כדי שנוכל לדרוש לעמוד בראש ההסתדרות הציונית העולמית, ונוכל להוכיח שציונות לא חייבת להיות מילה גסה בעבור יהודים ליברלים. אנחנו לא חושבים שחייב להיות גבר אורתודוקסי בראש הפירמידה".

בביטוי "גבר אורתודוקסי" מתכוונת מולשטיין לאברהם דוברבני, יו"ד ההסתדרות הציונית בעשור האחרון. "מה שמאפיין את הבחירות הבאות הוא שכולם מתארגנים הרבה יותר מוקדם", אומר דוברבני בשיחה עימנו. "כולם למדו את הלקח, כי המספרים בפעם הקודמת היו מאכזבים. אנשים לא מבינים מה יוצא להם מזה, ולא נעים להם להתעסק בפוליטיקה". מתוך מיליוני יהודים בארה"ב, 50 אלף הצביעו לקונגרס הקודם. "התנועה הציונית נבנתה בצורה סופר-דמוקרטית ושוויונית, ויפה שזה ממשיך בצורה משמעותית. הדצל נתן זכות הצבעה לנשים ב-1899, כשבשווייץ עצמה נשים הצביעו רק ב-1968. מאז קום המדינה כולם יושבים

סביב שולחן אחד בלי אופוזיציה".

תרצה להגשים את חלומך ולהתמנות ליו"ד קק"ל? "אתחיל לחשוב על זה כשאדע כמה כוח יש לי. אשתו שאלה אותי השבוע 'מה התוכנית שלך', אמרתי שלא התחלתי לחשוב עד שהתמונה תתבדר".

מאחז היסטורי

כמו בזירה הפוליטית הישראלית, גם בקונגרס הציוני לשון המאזניים תהיה כחול-לבן, שכן מלכדה אין לשום גוש 50 אחוז מהצירים. אם תקום ממשלת אחדות, גם המינויים במוסדות הלאומיים צפויים להיסגר כחלק מהמו"מ הקואליציוני. שאלה מעניינת נוספת היא האם אביגדור ליברמן וישראל ביתנו העולמית ימשיכו לקיים את הבית עם המזרחי-הבית היהודי. ומה קורה בליכוד? לדברי גורמים במפלגה, השם החם מבחינת הליכוד לתפקיד יו"ד ההסתדרות הציונית הבא הוא יעקב חגואל, המשמש גם יו"ד הליכוד העולמי. הדבר תלוי כמובן גם בזוהו של ראש הליכוד בעוד שנה, שכן לעמדת ראש המפלגה יש משקל והשפעה גם בסוגיות אלה.

במקרה שבו אברהם דוברבני יבחר שלא להתמודד שוב לתפקיד יו"ד ההסתדרות הציונית העולמית, בתוך המזרחי יהיו מי שירצו למלא את מקומו. שאיפתו הוותיקה של דוברבני היא להתמנות ליו"ד קק"ל, ובעבר הוא אף שימש כיו"ד-עמית בארגון.

מפלגת העבודה צפויה לרדת ממעמדה ההיסטורי במוסדות הלאומיים. נציגתה דבי בן-עמי, חברת הנהלת ההסתדרות הציונית וחברה בחבר הנאמנים של הסוכנות, מצדה על כך. "לצערנו מפלגת העבודה נחלשה", היא אומרת. "הרפורמים, השותפים שלנו, הם הזרם הגדול ביותר בארה"ב, אבל במצב הכנסת הנוכחי מגיעים לנו כ-12 צירים, כאשר בקונגרס הקודם היו לנו יותר מ-100 צירים. זו פגיעה קשה מאוד. אין לדעת כמה חברי הנהלה יהיו לנו, כיום אנחנו שלושה".

הברית הזו כוללת גם את מרצ, כך שלכאורה המחנה הדמוקרטי יצטרף אליהם בקונגרס הקרוב.

"יש בלגן רציני. לא רק אצלנו, יש אידיאות גדולה אצל המפלגות. אין אחד שיכול לשבת בשקט ולחכות לקונגרס הבא בלי לפעול כבר עכשיו. יש סיכוי טוב ששולחן ההנהלה ישתנה משמעותית. שאלת מיליון דולר היא מה יהיה עם כחול-לבן. אני צופה שהם יהיו מעורבים מאוד. העובדה שהם נתנו לעלייה לביא את התפקיד בהר הצל מלמדת שהם רציניים וירצו לקבל תפקידים משמעותיים". מבחינת כך עמי, הרצוג איננו יושב על המכסה של מפלגת העבודה. "הוא נבחר ליו"ד הסוכנות על תקן מקצועי. אין קשר בין הדברים. לא היה הסכם קואליציוני שטען שמגיע לנו תפקיד יו"ד הסוכנות. הוא מעל כל ההסכמים".

"אני בטוחה שמפלגת העבודה תרצה להמשיך להחזיק בראשות קק"ל, הרי זה היה אצלנו מאז קום המדינה", אומרת בן-עמי. "הייתה מעין הסכמה שמפלגת העבודה מקבלת את קק"ל, ואחרים מקבלים את שאר התיקים. אני מקווה שזה יישאר ככה. הרי מפלגת העבודה הקימה את המדינה, ואי אפשר לבטל אותה בהינף יד. עדיין יש שם הון אנושי חשוב ויקר".

לרפורמים, שותפיה של מפלגת העבודה, יש כעת כוח רב משלה והם צפויים לעשות מאמץ למנות איש משלהם לראשות קק"ל. הם ניסו לעשות זאת גם בפעם הקודמת, אך גורמים רבים במוסדות, בעיקר מימין, עשו הכול כדי שהתנועה הרפורמית לא תקבל מאחז אסטרטגי ומשמעותי כל כך בישראל – ולבסוף קיבל את התפקיד דני עטר.

"זו הבמה היחידה שכל יהודי בתפוצות שמרגיש ציוני ורצה להיות חלק מהשיח בישראל יכול להשפיע על ישראל ועל התפוצות", אומר לנו חבר הנהלת הארגון. "זו הצבעה שתשפיע על מערכי הכוחות בין אורתודוקסים לרפורמים, בין ימנים לשמאלנים, ושהיו לה השלכות על הארגונים שאחרים לקשר בין ישראל והתפוצות. יש כאן גם הרבה כסף: כמה מיליארדים בקק"ל, ולפחות מיליארד בסוכנות. בהסתדרות הציונית בלבד יש כ-200 מיליון שקל. לגופים האלה יש גם שלוחות וארגוני משנה. הציבור הישראלי לא מכיר את הפעילות הזו כי רובה כלפי חו"ל, אבל יש לה חשיבות רבה". ●

יצחק הרצוג
צילום: אבישג שאריישוב

אברהם דוברבני
צילום: יונתן זינדל, פלאש 90

יעקב חגואל
צילום: הדס פרוש, פלאש 90

דני עטר
צילום: מפלגת העבודה

גאל גרינוולד
צילום: הדס פרוש, פלאש 90